

Laatste zet

MOTELL RIJNEN

Het eindspel was begonnen. Matthias wist dat alleen een blunder van zijn tegenspeler hem nog aan een remise zou kunnen helpen. Vincent, voormalig voorzitter en erelid van de schaakvereniging, had hem op het bord in een uitzichtloze positie gedwongen. Hij stond mat. Met de stukken die de ander nog in het spel had was het een kwestie van een laatste zet en zijn koning zou geen kant meer op kunnen. Toen zijn klok begon te lopen had hij zich eigenlijk al neergelegd bij zijn aanstaande nederlaag. Het was bovendien geen schande om te verliezen van iemand die al schaakte toen hij nog geboren moest worden. Hij had Vincent leren kennen als een uiterst kundig en behoedzaam speler, een wandelende schaakencyclopedie die uit alle partijen die hij in zijn hoofd had opgeslagen telkens weer de juiste zetten wist op te diepen.

Het tafeltje waaraan Matthias en hun Vincent hun partij speelden werd aan alle vier de zijden geflankeerd door tafels waaraan clubgenoten in opperste concentratie het spel met elkaar speelden. Niemand wil graag verliezen, ook al zou iedereen onmiddellijk hebben tegengesproken dat het alleen om winnen was begonnen. Schaken is immers een edele sport, het uitdagen van je eigen denkvermogen, nieuwe inzichten opdoen, leren van het spel van anderen. Schaken is werken aan jezelf en daarbij hoort het incasseren van verlies als de ander de betere speler blijkt te zijn. Matthias had bewondering voor het spel van Vincent, keek geboeid hoe

de flegmatieke zestiger daar in opging en als zo nu en dan zijn blik afdwaalde naar de tafeltjes om hen heen, viel hem elke keer weer op dat de vrouwelijke speler aan een tafeltje schuin voor hen, telkens in hun richting keek. Een misschien meer dan terloopse blik die eigenlijk niets anders opriep dan de vraag of haar belangstelling hem of zijn tegenspeler betrof. Tijd voor meer gedachten was er niet – hij moest met zijn hoofd bij de zetten op het bord blijven.

Toen was het gebeurd... Van de schrik niet in staat om enig geluid voort te brengen, staarde Matthias vol ontzetting naar de oudere man tegenover hem. Die was zonder enige aanleiding, zonder iets gezegd te hebben, voorover gevallen, pardoos met zijn gezicht op het schaakbord. Een doffe plof en daarna bleef het stil – hij bleef roerloos voorover liggen, als een achteloos neergevallen ledenpop. Matthias had in die eerste ogenblikken niet begrepen wat er gebeurde. Daarna was er een alarmbel in zijn hoofd gaan rinkelen: dit was niet goed, dit was niet normaal. Om de anderen te waarschuwen wilde hij 'Vincent' uitschreeuwen, voorzichtig het hoofd van de man tussen zijn handen nemen. Zijn stem weigerde, het geluid stakte achter in zijn keel. Zijn armen en handen reageerden niet op de signalen van zijn hersenen, als verlamd zat hij daar, niet in staat om de anderen te alarmeren. Na een, misschien twee minuten die tergend langzaam verliepen, kwam hij tot zichzelf. Hij hoorde de paniek in zijn eigen stem: 'help, help...' en hij raakte het hoofd van Vincent aan.

vermeld: vijfhonderd. En dat lazert nu allemaal om, plots log, dood. Het is gedaan. In het gele zand glinstert rood bloed. Stierenfeest. Feria de Toros!

De oude mannetjes, wat zijn ze gemiddeld klein, trouwens, hier in Madrid, gaan op rij naar de plee en groeten me. Ze hebben van mij gedronken, ik ben nu een van hen. De dronken dame vermaakt zich met die mannen in de rij. Ze roept lachend schunnige dingen mijn kant op die ik niet versta en wijst op haar kruis: problema met de prostatato! Ze giert van pret. Het is vanavond stierenfeest.

Mijn ex. Zou ze op een afschrift van haar creditcard al hebben gezien in welk hotel ik zit, welk vliegtuig ik heb genomen? Ik schud haar van mij af, ze betaalt mijn drankjes en ik ga de kroeg uit. Als ik de straat oversteek naar mijn hotel, komt de dronken dame achter me aangewankeld. 'Hé, Cineasta...' Bijna zwikt ze van haar hakken, ik vang haar op en ondersteun haar een paar passen. Ze wankelt aan mijn arm met me mee en wijst me de nachtingang. 'Ola Marilène,' begroet de nachtportier haar routineus.

Hoe soepel kan het allemaal ook lopen in het leven, waarin het avontuur ons overkomt zonder dat we er iets voor ondernemen. Dat is het echte leven, we moeten volgen waar het ons leidt. Ook al voert het ons in de armen van een oude dronken dame met donkere tanden en een stem als een grindschip dat wordt gelost. Wie is er hier nou saai. Het is stierenfeest! Goed zo, Cineasta! Hit the bull's eye, zeggen wij bij Darts.

Camera twee, overshouder, two shot, ruim maken, dan topshot van de liftlobby, twee mensen tegenover elkaar, de oude vrouw steekt haar hand uit en streelt het gezicht van de jonge man. Point of view vanuit man, close op oude dame. Hij mompelt zijn vraag, de oudste vraag ter wereld: of ze ook creditcard accepteert.

Terug op topshot, twee mensen tegenover elkaar, de liftdeur gaat open, Grande Puerta 7, ze stommelen uit zicht.

De functie van een topshot is een goed overzicht te geven van spel en spelers. Hier de banderillo's, daar de toreador en dat is de stier. Het levert een beter begrip op van de wedstrijd. In het leven zelf is zo iets lastiger. We krijgen geen kans om onze situatie vanuit een topshot te bestuderen, zijn teveel onderdeel van de scène. We kunnen niet zien wie we zijn, we kennen onze functie in het spel niet. Zo kan het ons overkomen dat we bijvoorbeeld denken dat we de toreador zijn, maar in werkelijkheid zijn we de stier. Daar komen we te laat achter, om precies te zijn pas de volgende ochtend aan de receptie, als blijkt dat we de creditcard van onze ex nergens meer kunnen vinden. Staan we daar verdwaasd uit onze dulle ogen te kijken, de koele receptionist, de banderillo, wacht minzaam, aan woede hebben we niets meer.

ADVERTENTIES

luycks gallery

hedendaagse kunst, Tilburg
www.luycksgallery.com

Museum Slager

Opgericht 25 oktober 1968

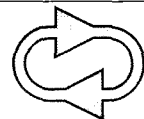
www.museumslager.nl

acht schilders uit één familie in een museum in 's-Hertogenbosch

CiST

CULTUUR IN SCHOOL TILBURG

Samenwerking in cultuureducatie
www.cist.nl

Geen enkele reactie. Paniek? Nee, hij mocht niet in paniek raken. Dit was een ernstige situatie en het kwam nu op hem aan. 'Help, help...' Hij perste met moeite het geluid tussen zijn lippen door.

Binnen luttele seconden waren alle blikken op het tafeltje van Vincent en Matthias gericht. Iedereen zag hoe de cluboudste met zijn gezicht tussen de schaakstukken lag. Zijn zilvergrijze manen zaten door de war, zijn rechterhand lag naast de schaakklok, die hij naar later zou blijken nog net had kunnen uitschakelen omdat Matthias aan zet was. Ineens waren er allerlei geluiden geweest, eerst van Vincent, ongenueanceerde geluiden en zeker geen woorden. Daarna het rumoer van enkele tientallen mensen die in paniek opsprongen en zich allemaal tegelijk voor de plek van het onheil verdrongen. Uit vele kelen tegelijk klonk dezelfde naam, als een roep die onbeantwoord bleef. Mensen keken elkaar vertwijfeld aan – dit was ernst. De eerste die echt in actie kwam was de dame die aan het tafeltje schuin voor Matthias had gezeten. De niet onknappe dertiger griste met een lijkbleek gezicht haar gsm uit haar tas en belde alarmnummer 112. Daarna begon ze te snikken, terwijl een ander clublid die huisarts was, samen met een paar andere mannen Vincent plat op de grond legde. Hij leefde nog maar op de een of andere manier had iedereen op dat moment al geweten dat hij het aardse bestaan ontglipte. De arts voelde zijn pols, luisterde aan zijn borst en concludeerde op het moment dat de ambulanceverplegers binnenkwamen dat een reanimatiepoging het enige was wat hij nog kon-doen. Toen hij de verplegers zag, maakte hij plaats, vertelde hen in enkele woorden zijn bevindingen. Terwijl zij probeerden om de grauw geworden Vincent terug te halen, verzocht hij iedereen de ruimte te verlaten.

Het bleek tevergeefs te zijn. Samen met de arts konden de ambulanceverplegers niet anders dan vaststellen dat het voor Vincent te laat was en door een absurd toeval liep op dat moment ook de schaakklok van Matthias af. Hij had er

door alle consternatie niet aan gedacht die uit te zetten. De laatste zet van Vincent werd daardoor overbodig en in de annalen van de schaakclub zou opgetekend worden dat het spel door het vallen van de vlag in zijn voordeel was geëindigd.

Het ontzielde lichaam van de schaakgrootmeester werd op een brancard gelegd, zorgvuldig toegedekt en voor alle zekerheid vastgebonden, alsof het nog in de dode zou kunnen opkomen om er vanaf te stappen. In afwijking van het officiële protocol vonden de arts en het ambulancepersoneel het onder de omstandigheden het beste om Vincent onmiddellijk met de ambulance naar het ziekenhuis te brengen. Eerste zorg voor de achterblijvers was het op de hoogte stellen van de familie van Vincent, iets waar tot dan toe niemand aan had gedacht – niet vreemd overigens omdat het een publiek geheim was dat Vincent en zijn vrouw hun leven niet meer deelden. Na een emotioneel overleg met een aantal verenigingsleden vertrokken de voorzitter en enkelen van hen naar het huisadres van de overledene. Ze hoopten daar iemand aan te treffen aan wie zij de onheilstijding persoonlijk zouden kunnen overbrengen. Nadat eveneens het merendeel van de leden was vertrokken, bleef een dozijn schakers ontredderd in de bar van het gemeenschapshuis achter. Ze zaten met bedroefde en bedrukte gezichten bij elkaar en niemand zei er iets, er was alleen af en toe een snik te horen.

Het viel Matthias op dat de jonge vrouw die eerder 112 had gebeld, een zenuwtrek rond haar mond had gekregen. Door de manier waarop ze haar lippen samenknep leek het erop alsof ze telkens op het punt stond iets te gaan zeggen, zich dan op het laatste moment bedacht, om vervolgens haar woorden in te slikken. Het was moeilijk om in te schatten wat er in haar hoofd omging. Haar ogen waren dof, er was geen enkel gevoel in af te lezen. Het kon bijna niet anders of een groot verdriet moest daar alle glans hebben weggenomen. Het kon zijn dat ze onlangs iemand was kwijtgeraakt die haar dierbaar was. Misschien had ze ontzettend haar

best gedaan om zich daar overheen te zetten en waren door wat zich zojuist had afgespeeld de wonden van haar verdriet weer opengereten. Ze zat ietsjes afgekeerd van de rest van de groep en staarde afwezig voor zich uit. Toen iemand informeerde of het wel goed ging met haar, begon ze opeens te huilen. De man naast haar probeerde haar te troosten maar dat pakte verkeerd uit – ze leek steeds meer van streek te raken. De anderen keken elkaar verontrust aan, wisselden vragende blikken uit en een wat oudere dame ging naar haar toe en sprak even met haar, waarna ze opstonden om samen het zaaltje uit te lopen.

Bij de deur aangekomen aarzelde ze, ze keek in de richting van Matthias en gaf zonder woorden aan dat ze nog iets voor hem had. Nadat hij naar haar was toegegaan gaf zij hem een briefje met het adres en telefoonnummer van de zoon van Vincent Verolme. Als er niemand thuis was, zouden ze hem kunnen bellen. Matthias belde uit voorzorg het nummer gelijk door naar de voorzitter.

Een artikel in de plaatselijke krant vermeldde dat Vincent, gewaardeerd oud-voorzitter en erelid van de schaakvereniging 'Gambiet', tijdens het beoefenen van zijn geliefde schaaksport in het harnas was gestorven. Hij was veertig jaar actief lid geweest en de eerste schaakgrootmeester binnen de gelederen van 'Gambiet'. Meer vragen dan de tekst van deze necrologie riep de overlijdensadvertentie van zijn nabestaanden op:

*Na enkele eenzame jaren leek het geluk hem eindelijk weer toe te lachen.
Het was hem gegund. Met des te meer pijn in ons hart moeten wij nu
geheel onverwacht afscheid nemen van mijn geliefde vader, mijn
schoonvader en mijn grandpère*

VINCENT VEROLME

*1946 †2009

*Victor Verolme & Viviane Colombart
Véronique*

*Brussel, 6 juni 2009
postbus 2244, 1000 Brussel (België)*

De bijzetting in het familiegraf heeft in besloten kring plaatsgevonden.

Matthias en zijn schaakgenoten hadden nooit geweten dat de scheiding Victor zo had aangegrepen. De wat oudere leden van de vereniging konden zich wel herinneren dat hij zeer gesteld was op zijn ex-echtgenote, een beeldschone en veel jongere vrouw. Toch hadden zij haar aan slechts zelden aan zijn zijde gezien, iets wat hen kennelijk meer bezig hield dan hem.

'Amalia heeft het druk met haar eigen besognes,' placht hij te zeggen als er naar haar werd geïnformeerd, 'En bovendien vindt ze schaken een zinloos tijdverdrijf voor oude mannen. Ik laat haar in die waan, ook al weet ik zelf wel beter.' De geruchtenmachine draaide natuurlijk al snel op volle toeren en natuurlijk deden de meest wilde verhalen opgeld. Zo werd er verteld dat Amalia haar echtgenoot in de steek gelaten zou hebben voor een Griekse playboy, een horecatycoon die tijdens een vakantie op Kreta lieve woordjes in haar oor gefluisterd had. Ze zou nu zelf achter de bar staan in een van zijn clubs. Volgens een ander zinderend relaas zou Amalia ergens in Mexico dodelijk geraakt zijn door een kogel die niet voor haar maar voor haar Mexicaanse minnaar was bedoeld. Het bleek allemaal niet zo te zijn: de voormalige mevrouw Verolme was in weerwil van alle bizarre scenario's na haar scheiding van Vincent gewoon onder haar meisjesnaam in een naburige stad gaan wonen. Hij had haar enorm gemist en het had een paar jaar geduurd voordat hij weer klaar was voor contacten met

andere vrouwen. Naar verluid zou er pas een half jaar geleden een nieuwe vrouw in zijn leven gekomen zijn en – toeval of niet - net als zijn ex was zij veel jonger dan hij. Omdat ze de kans wilden hebben om eerst in alle rust hun gevoelens te verkennen, hadden ze hun relatie verborgen gehouden voor de buitenwereld. Het was al die tijd een goed bewaard geheim gebleven.

Onder de overlijdensadvertentie van de familie stond die van de schaakvereniging en daaronder stond nog een kleine, zo klein dat hij nauwelijks opviel: 'Mijn lieve vriend VINCENT heeft mij schaakmat gezet. Ik mis hem.'

Een naam ontbrak. Uit de verhalen op de schaakclub werd later duidelijk dat de vriendin om wie het hier ging de vrouw was door wie het geluk hem weer toelachte. Maar wie was zij? Iedereen tastte in het duister, er waren zelfs geen vermoedens. Vincent en zij waren erin geslaagd om hun romance voor anderen af te schermen, niet wetend dat er nooit meer een moment zou komen waarop ze er samen voor uit zouden kunnen komen.

Het was echt onbegrijpelijk dat niemand in de schaakvereniging er niets van had gemerkt dat Vincent een moeilijke periode had doorgemaakt. Hij had zelf in ieder geval nooit aanleiding tot gedachten in die richting gegeven. Hij verzuimde zelden een verenigingavond, had voor iedereen bij binnenkomst en bij vertrek een vriendelijk woord, speelde zijn partij in de clubcompetitie en sloot die in de regel met winst af. Tijdens het schaken – bij uitstek een denksport – werd er vrijwel niet gesproken en bovendien was Vincent er de man niet naar geweest om met anderen op de club over privé kwesties te praten. Iedereen respecteerde dat. Toch namen Matthias en met hem een deel van de schakers het zichzelf kwalijk dat ze onvoldoende oog gehad hadden voor de mens achter hun voormalige voorzitter. 'Eenzame jaren' kon niet anders betekenen dan dat de man die ogenschijnlijk een aangenaam leven leidde, door een diep dal was gegaan voordat hij eindelijk zijn geluk had kunnen hervinden. Het mislopen van zijn relatie met de veel jongere Amalia, de moeder van zijn zoon, had hem kennelijk flink aangegrepen. Misschien was hij daarna overvallen door de eenzaamheid en had zijn natuurlijke trots hem

ervan weerhouden om daar met anderen over te spreken, zelfs niet in bedekte termen.

Het was triest dat 'zijn schip was gezonken in het zicht van de haven'. Zo had het bestuur van 'Gambiet' het met gevoel voor drama verwoord tijdens de emotionele herdenkingsbijeenkomst van de vereniging. Nadat de voorzitter in aanwezigheid van Victor en Viviane Verolme zijn rede had uitgesproken, was de vrouw die naast de eregasten zat, opgestaan. Ze vroeg de voorzitter of zij iets mocht zeggen. Na zijn hoofdknik verzamelde zij zichtbaar al haar moed voordat ze begon. Sommigen zagen hoe zij nog een snelle blik wisselde met de jonge Verolme.

'Ik heb er lang aan getwijfeld...' Matthias die in haar de clubgenoot herkende die 112 gebeld had hoorde niet meer wat zij zei. Zijn gedachten dwaalden af naar Vincent, de man die hem als groentje in de edele schaaksport had ingewijd. Hij beleefde opnieuw elke zet van hun laatste match, de finale partij van Vincent. Terwijl hij concludeerde dat zijn mentor een waar kampioen was geweest, werd hij uit zijn overpeinzingen opgeschrikt door handgeklap, dat eerst schuchter werd ingezet en daarna aanzwol tot een luid applaus. Het was een postuum huldebetoon voor Vincent Verolme, grootmeester en erelid van schaakvereniging 'Gambiet'. Vincent had zijn laatste partij gewonnen zonder dat Matthias hem had hoeven te verliezen. Zowel op het schaakbord als in zijn leven was hij niet aan de laatste zet toegekomen.